

VOGELS VAN DE BLAUWE KAMER

Tjitske Lubach

Toen mij gevraagd werd een verhaal te schrijven over de vogels van de Blauwe Kamer, dacht ik: kan een van de "echte" vogelaars dat niet beter doen? Want ik inventariseer zelf op dit moment niet meer. Bovendien wordt er gewerkt aan een monitoringverslag van de Blauwe Kamer (door Herman van den Bijtel). Ik wil het werk niet dubbel doen. Toch heb ik "ja" gezegd, omdat ik - als beheerder van het gebied - graag wil vertellen hoe ik het gebied in de afgelopen jaren heb zien veranderen. Niet alleen vanuit de vogelhoek, want er is meer. Verwacht van mij echter geen uitgebreide vergelijking van getallen.

Ik heb in deze jaren vaak gediscussieerd met onderzoekers, collega's, inventarisatiemensen, boeren, burgers en buitenlui. Want je moet praten als brugman om uit te leggen waarom wij het doen zoals wij het doen. "Wat doen jullie aan al die distels en brandnetels", "Kunnen jullie niet een wandje maken voor oeverwaluwen of ijsvogels", "Kunnen jullie niet een afrastering plaatsen om dat moerasje zodat de koeien er niet inlopen", etc. etc. Als wij aan al die wensen en commentaren hadden voldaan, hadden we nu geen natuurgebied, maar een dierentuin of stadspark.

Alle goede bedoelingen ten spijt: wij (Het Utrechts Landschap) willen een gebied waar de natuur zoveel mogelijk zelf uitmaakt wat er zich vormt, waar het struweel staat, waar de bosontwikkeling op gang komt, waar erosie plaatsvindt en opslibbing of zandafzetting. Overigens bepaalt uiteindelijk Rijkswaterstaat of met het oog op de waterafvoer van de rivier de begroeiing in de uiterwaarden nog getolereerd kan worden. Dit kan ertoe leiden dat toch op een bepaald moment moet worden ingegrepen, bijvoorbeeld in de bosontwikkeling. Wij hopen natuurlijk dat dit zeer beperkt kan blijven. Juist omdat wij niet hebben ingegrepen (met uitzondering van de aantallen grazers, waarover ik ook pagina's zou kunnen schrijven) heeft het gebied zich spontaan ontwikkeld tot het boeiende (vogel) gebied dat het nu is. Van winterkoning tot visarend, meer dan tweehonderd vogelsoorten maken op de één of andere wijze, als broedvogel, doortrekker of wintergast, gebruik van dit gebied. De Blauwe Kamer is als voorbeeldgebied een succes.

Het landschap in vroeger tijd

De Blauwe Kamer was in vroegere tijden, laten we zeggen sinds begin vorige eeuw, een grazige uiterwaard, waaruit toen al de oorspronkelijke natuurlijke vegetatie (ooibos) verdwenen was, in gebruik als weide en hooiland. Naast de landbouw heeft de baksteenindustrie een belangrijke invloed gehad. De door de ontcleiningen ontstane kleiputten werden weer opgevuld met puin en zand (hierdoor ontstond het Zandgat), waarna het gebied weer werd gebruikt voor de landbouw. Vanaf het begin van de eeuw werd de landbouw, zoals bijna overal in Nederland, steeds intensiever. De toen nog halfnatuurlijke graslanden werden steeds zwaarder bemest, gescheurd, ingezaaid met Engels raaigras en bestrijdingsmiddelen werden gebruikt om ongewenste kruiden (akkerdistel) te laten verdwijnen. Enkele diepe kleiputten (IJsbaanplas en Eendenplas) bleven bestaan. Langs de oevers

ontwikkelden zich wilgen (deels aangeplant). De steenfabriek werd in 1975 gesloten, waarna zich spontaan wilgenbos vestigde op de lage gedeelten van het steenfabriekterrein. De fortificaties, aan de voet van de Grebbeberg, bestonden uit grasland, waar lange tijd schapen graasden. In de Blauwe Kamer werden tot 1985 grote aantallen runderen van boeren uit de omgeving ingeschaard. Maximaal waren dit zelfs 250 runderen, die van mei tot december in het gebied graasden, verdeeld over tientallen percelen. Daarnaast werd ook nog gehooïd.

Grutto – Bert Bos

Voor de oorlog was het gebied waarschijnlijk nog een goed weidevogelgebied. Door de intensivering van de landbouw gingen de aantallen weidevogels sterk achteruit. In 1985 broedden er in de Blauwe Kamer geen grutto, kievit, tureluur, watersnip, slobend, graspieper of gele kwikstaart meer. Het totaal aantal soorten (in 1985) bedroeg 38 met in totaal 120 territoria. De graslanden waren oninteressant, de broedgevallen waren te danken aan de aanwezige plassen en fortgrachten, omzoomd met oeverplanten of bomen, de meidoornhagen en het nog aanwezige boerenbedrijf, waar nog huismussen en boerenzwaluwen broedden.

Maatregelen voor natuurontwikkeling

Na aankoop van het gebied in 1985 werd allereerst het te intensieve gebruik door de landbouw teruggedraaid. De aantallen ingeschaarde runderen werden verminderd, het gebruik van (kunst)mest en het spuiten met onkruidbestrijdingsmiddelen werd geheel gestopt. In 1986 kwam het Plan Ooievaar in beeld en Het Utrechts Landschap (UL) zag daarin al spoedig kansen voor de Blauwe Kamer. Gerard Litjens, toen werkzaam bij het UL, zocht contact met de schrijvers van het plan. Al

in 1987 werd een concreet plan opgesteld voor natuurontwikkeling in de Blauwe Kamer. Het was in feite het eerste initiatief in deze richting, maar er moest nog veel water door de Rijn stromen voor de daadwerkelijke uitvoering kon starten.

Uiterwaarden op de schop – Herman v.d. Bijtel

Het natuurontwikkelingsplan behelsde het herstel van vroegere, veel meer gevarieerde abiotische omstandigheden, plassen en geulen, eilanden en hoogwatervrije oeverwallen, met als doel het laten ontstaan van een zo compleet mogelijk ecosysteem. Uiteindelijk werd in 1991 gestart met de uitvoering en op 4 juli 1992 werd met feestelijk vertoon de laatste hap uit de zomerkade genomen, waarna de rivier weer vrij toegang kreeg tot de uiterwaard en het gebied symbolisch werd teruggegeven aan de natuur. Sindsdien zijn tien jaren verstreken.

Wat is er sinds 1991 veranderd?

Wie sinds 1991 het gebied niet meer heeft gezien, zal wel even staan te kijken: ja, de Cuneratoren is daar nog, achter de brug over de Rijn, de Grebbeberg ligt er ook nog, dit moet toch de Blauwe Kamer zijn. Maar waar zijn de groene weilanden, de bonte koeien en het prikkeldraad? Het prikkeldraad is weg, de zwart- en roodbonte koeien ook en het groene weiland zien we niet meer. Wel zien we nu een enorme afwisseling van biotopen. Waterplassen, moerassen met zeggen en gele lis, natte oevers met fraai duizendguldenkruid en klein vlooienkruid, wat hogerop bloeien vele soorten klavers in kortgegrasde graslanden, op de stroomrug-

gen bloeien kattedoorn en echte kruisdistel, sikkelklaver en gele morgenster, voedselrijke ruigten met bloeiend boerenwormkruid, zwarte mosterd, akkerdistel, plekken met prachtige grote kaardebol. Er ontwikkelt zich struweel van meidoorn en hondsroos, waartussen essen en eiken kiemen, op minder begraaide oevers kiemen massaal de wilgen. Ik kan zo nog wel even doorgaan.

Naast de rivierdynamiek wordt een belangrijke (onmisbare) landschapsvormende rol in dit gebied gespeeld door de grote grazers. Sinds 1991 leven er koniks en sinds 1994 galloways in het gebied. Koniks zijn kleine paarden (konik is Pools voor "klein paard"), afstammelingen van het laatste wilde Europese paard, de tarpan. De laatste wilde tarpans werden in de 19^e eeuw vermengd met Poolse boerenpaarden. Hieruit werd later de konik teruggefokt. Het zijn taaie dieren die zich vanaf het begin zeer snel hebben aangepast aan het (bijna) wilde leven. Ook de galloways doen het goed. Dit geharde Schotse runderras kan zich uitstekend handhaven in de natuur. Wij zien deze paarden en runderen als de ecologische vervangers van de uitgestorven tarpans en oerrunderen. De dieren leven permanent in het terrein in natuurlijke kuddes, wat iets heel anders is dan een willekeurige groep koeien of paarden die als middel wordt ingezet om een bepaald vegetatietype in stand te houden. Wij zien de grazers dus niet als goedkope maaimachines, maar als een onderdeel van het ecosysteem.

Betekenis voor de fauna

En wat heeft dat voor de fauna opgeleverd? Ik geef een paar voorbeelden: in het gebied leven duurzame populaties van kleine watersalamander en kamsalamander, rugstreeppad, ringslang, verschillende soorten muizen (o.a. dwergmuis die van die mooie nestjes in het riet maakt) en spitsmuizen, haas en hier en daar een konijn. Dan zijn er de kleine en grotere roofdieren die daar weer van profiteren, zoals wezel, hermelijn en vos. Vanuit het omringende gebied komen diverse soorten vleermuizen (o.a. gewone en ruige dwergvleermuis, grootoorvleermuis, franjestaart) 's nachts foerageren in de Blauwe Kamer.

De grote aantallen insecten, met name nachtvlinders, vormen een rijke voedselbron. Deze worden aangetrokken door de nectar van de vele bloeiende planten. Diverse libellensoorten, waaronder de zeldzame rivierrombout en de glassnijder, worden gesignaleerd (in het najaar komt de boomvalk regelmatig langs op libellenjacht). In het water leven honderden waterorganismen (zoetwatermossels, 17 soorten vissen, waaronder vetje, serpeling en winde). Ook Amerikaanse rivierkreeftjes en wolhandkrabben, die hier eigenlijk niet thuishoren, maar die zich hier blijkaar goed thuisvoelen.

Sinds enkele jaren is ook de bever weer terug in de Blauwe Kamer. De eerste ontsnapte uit Ouwehands Dierenpark, maar bereikte op eigen pootjes het gebied en voelt zich hier uitstekend. Wij hopen dat er uiteindelijk weer een duurzame beverpopulatie zal ontstaan langs onze rivieren. Natuurlijk zou het nog beter kunnen. De waterkwaliteit is sinds de jaren zeventig sterk verbeterd, maar nog steeds niet optimaal. Het afgezette rivierslib is nog vervuild. Ook ontbreken nog veel grote zoogdieren, die in ons land weinig of geen ruimte meer hebben, zoals das en edelhert, laat staan eland en wisent.

Toch is er ondanks dat gemis nog best wat eer te behalen. Met name de vogels zijn goed in staat gebleken om – zodra de omstandigheden goed genoeg zijn – terug te keren. En daarmee zijn we dan eindelijk bij de vogels. In 1995 heb ik al eens mijn enthousiaste vogelervaringen gedeeld met de lezers van *de Kruisbek*, nadat ik één jaar in de Blauwe Kamer had gewoond. In de zes onvergetelijke jaren die daarna volgden, heb ik nog zoveel meegemaakt dat er geen beginnen aan is om het allemaal te vertellen.

In de Penvluchten van 1985-nr. 5 lees ik: *“Te hopen is dat ook de broedvogelstand in de toekomst in de richting van de vroegere sterkte kan worden teruggebracht.”* Wel, vijftien jaar later, in 2000, was het aantal soorten gestegen van 36 tot 74 en het aantal territoria van 120 tot meer dan 800. Een behoorlijk succes, lijkt mij.

Zomaar wat opvallende soorten

Zoals gezegd zal ik geen “wetenschappelijk verantwoorde” verhandeling houden. Ik wil aan de hand van wat voorbeelden de ontwikkelingen schetsen, geïllustreerd met dagboekfragmentjes uit de periode 1995-2000.

2 mei 1995: Terwijl ik midden in een interview zit met een Koreaanse tv-ploeg, zie ik plotseling een rode wouw boven mij cirkelen. Ik ben van mijn apropos en grijp naar mijn verrekijker. Na nog een paar rondjes verdwijnt de rode wouw richting Grebbeberg.

Kwartelkoning

Een van de paradepaardjes van de Blauwe Kamer is de kwartelkoning, die bijna overal in Europa achteruit is gegaan. Met de komst van natuurontwikkelingsgebieden langs de rivier heeft deze soort een sterke groei doorgemaakt. De laatbroedende kwartelkoning krijgt in onze hooi- en weilanden nauwelijks de kans om tot broeden te komen, behalve als met hulp van vrijwilligers de territoria worden vastgesteld en daar dan niet of veel later gemaaid wordt. De extensief begraaasde graslanden en ruigtes van de Blauwe Kamer bieden een mijns inziens natuurlijk biotoop voor de kwartelkoning. De aantallen variëren elk jaar, wat waarschijnlijk ook samenhangt met de situatie in Oost-Europa.

6 juli 1995: 's Avonds een rondje. Bij de vogelhut horen we twee kwartelkoningen, een langs de oude weg naar het waardsmanshuis, één dicht bij de vogelhut. Later een derde bij de fortificaties, en tenslotte de vierde vlakbij ons huis. Het zijn dus zeker vier verschillende beesten. Op de oude weg naar het waardsmanshuis zien we een kwartelkoning, uniek! Het is niet het vlakbij roepende mannetje; misschien een vrouwtje. Ze gedraagt zich onopvallend; vlucht even weg als er een haas op het pad springt. Even later is ze er weer; ze loopt zo'n 30 meter voor ons uit langs het pad. Na een poosje verdwijnt ze in het hoge gras.

Bosrietzanger en grasmus

De ontwikkeling van de aantallen bosrietzangers is spectaculair. Het begon met enkele paren in de struwelen van het steenfabriekterrein. Na enkele jaren gingen ze daar achteruit, mogelijk door begrazing en/of de flinke bezoekersaantallen. Er ontstond zelfs wat onrust onder de vogelaars. Maar inmiddels ontwikkelden de

voormalige raaigraslanden zich tot ruige graslanden en ruigtes met veel akkerdistel en grote brandnetel. En de bosrietzanger ontdekte de brandnetelhorsten als de perfecte broedplaats. De brandnetels worden in de zomer door de grazers met rust gelaten en de stevige plantenstengels bieden een prima zangpost. Zo nam het aantal territoria toe van 1 in 1985 tot 59 in 2000.

Een vergelijkbare ontwikkeling deed zich voor bij de grasmus, die van 1 in 1985 naar 64 in 2000 steeg. Hierbij zijn de honderden jonge meidoorns en tientallen hondsrozen die in de afgelopen vijftien jaar uit zaad zijn opgekomen, een belangrijke factor geweest.

Weidevogels

De aantallen weidevogels zijn zoals te verwachten was niet meer zoals in vroeger tijden in de extensief gebruikte graslanden. Het gebied is ook zeker geen weidevogelgebied te noemen. Toch zijn er steeds weer enkele paren van grutto, kievit, tureluur en scholekster aanwezig. In 2002 hadden we voor het eerst weer een territorium van de watersnip.

Slobeend – Bert Bos

Eenden

In de Blauwe Kamer broeden jaarlijks veel soorten eenden. In 1985 alleen de wilde eend en de kuifeend, maar in 2000 broedden er acht soorten, waaronder zomertaling, wintertaling, slobeend en smient.

Moerasvogels

Vooral de moerassen leveren elk jaar weer een aantal bijzondere soorten op: zeer regelmatig broedt het porseleinhoen er, kleinst waterhoen komt af en toe en de waterral is er eigenlijk ieder jaar wel. Waterrallen hoor je vaker dan je ze ziet; in feite zag ik in al die jaren maar één keer een exemplaar.

29 maart 1998: Rond vijf uur 's middags gaat de telefoon. Terwijl ik sta te praten, zie ik plotseling een vogel langs de vijver scharrelen. Eerst denk ik aan een waterhoen, maar de lange, felrode snavel klopt niet. Het is een waterral! Een prachtige vogel ... Ik heb even de tijd om hem te bekijken. Hij loopt een beetje zoals een waterhoen, wat schokkerig. En hij heeft ook zo'n komisch opgewipte staart, met witte onderkant. De bovenzijde is mooi kastanjebruin gestreept, terwijl hals en buik egaal grijs zijn. Jammer genoeg komen er dan mensen bovenlangs wandelen. De waterral schiet met een enorme snelheid de ruigte in en laat zich niet meer zien.

Roofvogels en uilen

Elk jaar is anders in de Blauwe Kamer. Afwisselend veel en weinig hoogwater, strenge en kwakkelwinters. Een enkele keer is er helemaal geen hoogwater in het voorjaar, waardoor de muizenstand veel hoger is dan in andere jaren. Dan is het voor roofvogels en uilen een mooi jaar. Zo was het bijvoorbeeld in 1996 en de ransuilen reageerden onmiddellijk. Er broedden dat jaar vier paren, in elke hoek van de Blauwe Kamer één. Een belevenis!

14 april 1996: 's Avonds in de schemering voeren twee grote vogels een soort luchtballon uit. Het lijkt wel een vertraagde opname. Als ik beter kijk, blijkt het een zwarte kraai die een ransuil lastig valt. Ze buitelen om elkaar heen, vallen elkaar aan en uiteindelijk schiet de ransuil met hoge snelheid door de tuin, vlak langs het huis en verdwijnt uit het zicht.

30 mei 1996: De ransuilen op het steenfabriekterrein zitten ongelooflijk opvallend te wezen. In een dode fijnspar, langs de wandelroute. Een volwassen dier en 3 of 4 jonge ransuilskuikens staren je aan als je omhoog kijkt. Vele honderden mensen lopen hierlangs. Voor veel mensen is het de eerste keer geweest dat ze jonge ransuilen zagen.

Er zijn ook soorten die in de directe omgeving broeden, bijvoorbeeld de havik, die elk jaar wel ergens tot broeden komt en regelmatig in de Blauwe Kamer jaagt. En bijna elk jaar was er weer een jong havikvrouwtje dat in de herfst moest ontdekken dat aalscholvers echt een maatje te groot zijn. Een poging om er één te vangen, leidde steevast tot wat onrust onder de aalscholvers, wat gevlieg en gemompel, maar nooit tot een succesvol einde voor de jonge havik.

Met de fazanten ging het vaak beter, hoewel...

12 februari 1998: Grote paniek onder de fazanten. Een volwassen havikvrouw vliegt vlak achter onze tuin als een kiekendief boven de ruigte. Dan duikt ze in de ruigte. De fazanten vliegen alle kanten op. De havik kiest er een uit, een vrouwtje, en begint een korte achtervolging. Maar al snel geeft ze op. Zij moet het toch van verrassing en snelheid hebben. Ze landt in de wilgenstruik vlak bij ons huis. Een schitterend beest. Even later vliegt ze richting Griendweidestrang.

Ook de torenvalk broedt meestal net buiten het gebied, maar is vrijwel dagelijks op jacht te zien. Een mooie ontmoeting heb je dan soms.

17 oktober 1995: Gewekt door de roep van een torenvalk. Hij zit op het openstaande raam van onze slaapkamer. Heel voorzichtig draai ik de luxaflex open. Hij

heeft het niet in de gaten en blijft rustig zitten. Krabbelt even met een poot aan zijn kop. Ik zou hem zo kunnen aanraken.

Doortrekkers en wintergasten

De Blauwe Kamer is behalve voor broedvogels ook interessanter geworden voor doortrekkers en wintergasten. Uit de jaarlijkse rivierentellingen blijkt onder andere dat het gebied steeds grotere aantallen eenden en ganzen trekt, bijvoorbeeld de wintertaling. Ook de kleine zwaan bezoekt elk jaar in grotere of kleinere aantallen het gebied.

Kievit – Bert Bos

Het komen (tegen de schemering) en gaan (in de vroege ochtend) van grote aantallen kolganzen en kleine zwanen is een geweldige ervaring en als in maart de laatsten zijn vertrokken, is het even “stil” in de Blauwe Kamer. Tot de kieviten en grutto's weer komen. Vele honderden steltlopers (tientallen soorten) komen op doortrek foerageren en rusten in het gebied voordat het drukke broedseizoen weer begint.

10 maart 1998: In de schemering tuur ik nog even door de telescoop. Plotseling zie ik een enorme groep steltlopers in formatie boven de plassen vliegen. Het zijn grutto's, en het moeten er honderden zijn. Ik schat 400 tot 500 exemplaren. Ze blijven continu heen en weer golven, nu eens wat hoger, dan weer vlak boven het water. Een prachtig gezicht; het gaat minstens een kwartier zo door en ik word er na een tijdje min of meer tureluurs van.

In voorjaar en zomer zwerven soms bruine kiekendieven rond:

29 mei 1998: Een vrouwtje bruine kiekendief komt aanvliegen en landt in een wilgenstruik op een eilandje waar nog verlaten grauwe-ganseieren liggen. Even later zit ze "op de eieren". Ze probeert er een kapot te krijgen, maar dat lukt haar niet. De eieren zijn enorm vergeleken met haar formaat. Dan komt een paar Nijl-ganzen dreigend sissend het eilandje op. Dat is haar teveel en ze vliegt twee meter hoger naar een tak. Ik heb zelden een bruine kiekendief zo mooi kunnen zien.

En dan de soort waarnaar in feite het Plan Ooievaar is genoemd: de zwarte ooievaar. Ze kwamen in deze omgeving al wel regelmatig overtrekken, maar aan de grond had ik ze hier nog niet gezien.

18 augustus 1997: Een gedenkwaardige dag! Tijdens de vogelexcursie met ons vrijwilligersteam zagen we bij het zandgat een zwarte ooievaar! Die zie je toch niet alle dagen. Het was een juveniel beest (te zien aan donkerbruine i.p.v. zwarte veren en geeloranje poten i.p.v. fel rood). Voor mij de eerste waarneming in Nederland. Het dier bleef een hele tijd staan rusten en vloog toen al cirkelend richting Griendweidestrang waar hij weer daalde.

In de nazomer komen lepelaars uit hun broedgebieden. Ze zwerven door het riviereengebied en sinds een aantal jaren verblijven ze vaak enkele weken in de Blauwe Kamer waar zij voedsel zoeken en slapen. Ook de zilverreigers komen steeds vaker langs. Behalve de kleine komt nu ook de grote zilverreiger in het najaar op bezoek.

6 oktober 1996: Een kleine zilverreiger zorgt voor onrust bij het zandgat. Hij stapt driftig heen en weer en doet uitvallen naar kieviten en eenden, die respect tonen voor zijn scherpe snavel. De blauwe reigers lijken enorm vergeleken met dit kleine reigertje.

Verder komen in het najaar vele soorten steltlopers het gebied bezoeken. En een van de meest spectaculaire gasten die al sinds jaren vooral in het najaar het gebied bezoekt, is de visarend. De waarnemingen lijken talrijker te worden en in 1998 verbleef een exemplaar, zelfs meerdere maanden in het gebied. Meestal gaat het om één exemplaar maar ook twee of zelfs drie exemplaren worden nu en dan gesignaleerd.

In najaar en winter zijn het de grote aantallen verschillende eenden die het gebied opsieren: de prachtige pijlstaarten, wintertalingen, slobenden en smienten, grote zaagbekken en nonnetjes, wat brilduikers, verder natuurlijk kuifeenden en tafeleenden. Ruigpootbuizerd en blauwe kiekendief zijn onregelmatige gasten, kramsvogels en koperwieken eten de meidoorns kaal.

2 januari 1997: Een kramsvogel landt in een rozenstruikje. Er hangen nog wat diepvries rozenbottels in. Hij doet verwoede pogingen er een naar binnen te krijgen, maar dat lukt niet. Ze zijn te groot. Koperwieken, kramsvogels en merels zie je vooral in de meidoorns die nog wel wat bessen bevatten.

16 december 1997: Tijdens de lunch zie ik een buizerd bidden; nu waait het vrij hard en dan bidden gewone buizerds ook regelmatig, maar ik kijk toch even met

de telescoop. Het is inderdaad een ruigpootbuizerd! Alle kenmerken zijn schitterend te zien terwijl het dier geruime tijd staat te bidden boven het veld: de witte staart met brede zwarte eindband, de donkere buikvlekken en de donkere polsvlekken. Voor het eerst dat ik die hier zie.

Ruigpootbuizerd – Bert Bos

Tenslotte

Het zal de lezer niet ontgaan zijn: ik ben heel enthousiast over de ontwikkelingen in de afgelopen tien jaar. Het meest boeiende is dat ieder jaar weer anders is. De sterkste groei in het aantal broedvogels hebben we nu waarschijnlijk wel gehad. Maar elk jaar heeft weer zijn verrassing: dit jaar waren dat de raven die het gebied regelmatig bezochten en voor het eerst waren er territoria van watersnip en groene specht.

Gezien de drommen mensen (op zondag soms teveel) die het gebied bij tijd en wijle bezoeken, de honderden excursies voor groepen uit binnen- en buitenland, waarden ook de menselijke bezoekers het gebied met alles wat daarin te zien is. Een aansporing voor Het Utrechts Landschap om op deze weg verder te gaan. Sinds oktober 2001 is de Grebbeberg samengevoegd met de Blauwe Kamer. Dit betekent dat onze grote grazers nu bij hoog water ook een veilig heenkomen kunnen zoeken op de "berg". Het zal een nog natuurlijker gebruik van het gebied tot gevolg hebben. En met de aanleg van het kwelmoeras in de Amerongse Bovenpolder, de aankoop van de Palmerswaard, de plannen voor ecologische verbindingen tussen rivierengebied en heuvelrug wordt het steeds mooier langs de Nederrijn.

Dank

Ik wil niet nalaten alle vogelaars van de Vogelwerkgroep Wageningen die de inventarisaties elk jaar weer trouw uitvoeren, van harte te danken voor hun inspanningen. Zonder hen zouden we de mooie resultaten niet "hard" kunnen maken. En om het belang van natuurontwikkeling duidelijk te maken aan beleidsmakers, zijn deze gegevens van grote betekenis.

Een tabel met een overzicht van broedvogels en aantallen is te bevragen bij de redactie.

Tabel 1 De 209 soorten die van 1985 t/m 2000 zijn waargenomen in de Blauwe Kamer.

Roodkeelduiker	Krooneend	Temmincks strandl.	IJsvogel	Grasmus
Dodaars	Tafeleend	Steltstrandloper	Hop	Tuinfluitcr
Fuut	Kuifeend	Krombekstrandl.	Draaihals	Zwartkop
Roodhalsfuut	Brilduiker	Bonte strandloper	Groene specht	Tjiftjaf
Kuifduiker	Nonnetje	Kemphaan	Zwarte specht	Fitis
Geoorde fuut	Grote zaagbek	Bokje	Gr. bonte specht	Goudhaantje
Aalscholver	Wespendief	Watersnip	Kl. bonte specht	Vuurgoudhaantje
Roerdomp	Zwarte wouw	Houtsnip	Veldleeuwerik	Bonte vliegenv.
Woudaapje	Rode wouw	Grutto	Oeverzwaluw	Staartmees
Kwak	Zeearend	Rosse grutto	Boerenzwaluw	Glanskop
Kleine zilverreiger	Bruine kiekendief	Regenwulp	Huiszwaluw	Matkop
Grote zilverreiger	Blauwe kiekendief	Wulp	Graspieper	Zwarte mees
Blauwe reiger	Grauwe kiekendief	Zwarte ruiter	Roodkeelpieper	Pimpelmees
Purperreiger	Havik	Tureluur	Waterpieper	Koolmees
Zwarte ooievaar	Sperwer	Poelruiter	Gele kwikstaart	Boomklover
Ooievaar	Buizerd	Groenpootruiter	Noordse g. kwikst.	Boomkruiper
Zwarte ibis	Ruigpootbuizerd	Witgatje	Grote gele kwikst.	Buidelmees
Lepelaar	Visarend	Bosruiter	Witte kwikstaart	Wielewaal
Flamingo	Torenvalk	Oeverloper	Rouwkwikstaart	Grauwe klauwier
Knobbelzwaan	Roodpootvalk	Steenloper	Winterkoning	Vlaamse gaai
Kleine zwaan	Smelleken	Zwartkopmeeuw	Heggemus	Ekster
Wilde zwaan	Boomvalk	Dwergmeeuw	Roodborst	Kauw
Zwarte zwaan	Patrijs	Kokmeeuw	Nachtegaal	Roek
Rietgans	Kwartel	Stormmeeuw	Blauwborst	Zwarte kraai
Toendrarietgans	Fazant	Kl. mantelmeeuw	Zwarte roodstaart	Raaf
Kleine rietgans	Waterral	Zilvermeeuw	Gekraagde roodst.	Spreeuw
Kolgans	Porseleinhoen	Geelpootmeeuw	Paapje	Huismus
Grauwe gans	Kleinst waterhoen	Gr. mantelmeeuw	Roodborsttapuit	Ringmus
Indische gans	Kwartelkoning	Reuzenster	Tapuit	Vink
Canadese gans	Waterhoen	Visdief	Beflijster	Keep
Brandgans	Meerkoet	Dwergster	Merel	Groenling
Nijlgans	Kraanvogel	Zwarte stern	Kramsvogel	Putter
Casarca	Scholekster	Holenduif	Zanglijster	Sijs
Bergeend	Kluut	Houtduif	Koperwiek	Kneu
Mandarijneend	Kleine plevier	Turkse tortel	Grote lijster	Frater
Smient	Bontbekplevier	Zomertortel	Sprinkhaanzanger	Barmsijs
Krakeend	Goudplevier	Koekoek	Rietzanger	Goudvink
Wintertaling	Zilverplevier	Steenuil	Bosrietzanger	IJsgors
Wilde eend	Kievit	Bosuil	Kleine karekiet	Geelgors
Pijlstaart	Kanoetstrandloper	Ransuil	Grote karekiet	Rietgors
Zomertaling	Drieteenstrandl.	Velduil	Spotvogel	Grauwe gors
Slobeend	Kleine strandloper	Gierzwaluw	Braamsluiper	